

Voorwoord

Net voor iedereen weer aan een (welverdiende) vakantie begint, wil het *Liberaal Archief* nog even uw aandacht vragen voor twee belangrijke publicaties. Interessant om weten is ook dat het merkwaardige archief van baron Liedts nu op onze website ter inzage is. Daar vindt u tevens 26 portretten van liberale kopstukken, verzameld in een opmerkelijk fotoboek dat uit 1872 dateert. Verder signaleren we enkele uitgaven waarmee de Nederlandse liberalen het zestigjarig bestaan van hun VVD vieren. Als aanwinst bespreken we een Gentse medaille voor het standbeeld van de Gentse burgemeester Charles de Kerchove de Denterghem. *De Blauwe Doos* gaat in op de verzuchtingen van de Antwerpse politie anno 1913.

Wilt u deze nieuwsbrief niet meer ontvangen? Uitschrijven kan door een blanco mail te sturen naar nieuwsbrief-unsubscribe@liberaalarchief.be.

[top](#)

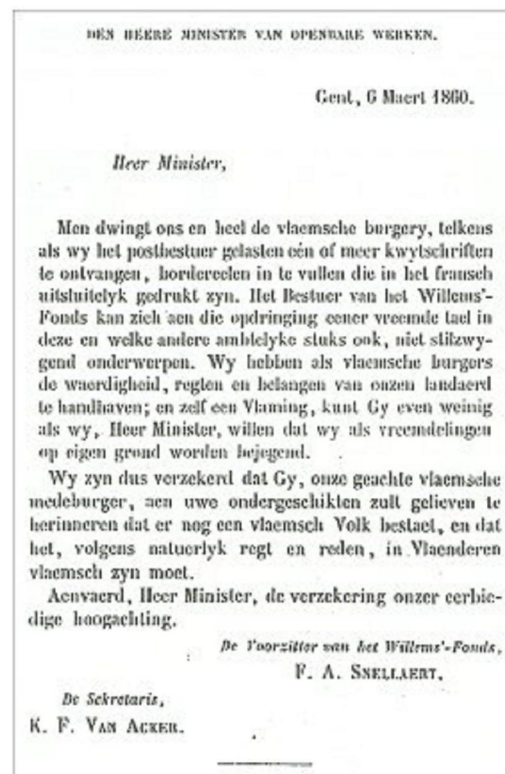
Willemsfonds: vragen staat vrij

Bij zijn oprichting in 1830 was het koninkrijk België een francofone staat. Het blijft een intrigerende vraag waarom de Belgische overheid er niet in slaagde Vlaanderen te verfransen. Het nieuwste boek van prof. dr. Harry Van Velthoven (Hogeschool Gent) levert een belangrijke bijdrage in deze discussie. Hij bestudeerde de 171 petitie's die het Willemsfonds in de periode 1860-1913 uitstuurde en die vooral op de taalwetgeving betrekking hadden.

In de discussie over de taalwet van 1883 speelde het Willemsfonds een belangrijke rol. In 1878 hadden de liberalen de verkiezingen gewonnen. Naast hun klassiek overwicht in Wallonië en Brussel steunden ze nu ook op acht Gentse volksvertegenwoordigers en één Antwerpenaar. Een grondige hervorming van het lager en secundair onderwijs stond bovenaan op hun agenda. Als men het rijksonderwijs in Vlaanderen zou uitbreiden, was het evenwel belangrijk ervoor te zorgen dat deze scholen geen instrument van verfransing zouden worden. Daarom besloot het Willemsfonds zijn politieke afstandelijkheid te laten varen en als pressiegroep op te treden.

Tussen opportunisme en radicalisme luidt de titel van zijn boek. Deze tegenstelling verwijst vooral naar de discussie rond de taalwet op het officieel secundair onderwijs van 1883 die zorgde voor een fundamentele ommekeer in de taaltoestanden in ons land. Deze wet verplichtte de openbare secundaire scholen enkele vakken in het Nederlands te onderwijzen (waaronder het Nederlands zelf...). De uitvoering van de wet leidde tot nieuwe vervlaamsingsmaatregelen, zoals de organisatie van een opleiding voor leerkrachten die Nederlands spraken. Op deze wijze werd het monopolie van het Frans als taal van de elite langzaam ondergraven.

De eerste petitie van het Willemsfonds dateert van 6 maart 1860 en betrof het taalgebruik bij de post.
(Klik om te vergroten)

Binnen het *Willemsfonds* waren de meningen nochtans verdeeld. Antwerpen en Brussel stelden zich radicaal op, Gent wou de zaak veel voorzichtiger aanpakken. De discussie liep soms hoog op en als men het moeizaam eens geraakt was, werden de afspraken dan toch weer niet gerespecteerd. Begin 1883 schreef Antwerpen boos naar Gent: "Het zij ons toegelaten hierbij te vrezen dat wij in deze zaak gedurig hebben te worstelen gehad, niet tegen vijanden, maar tegen eigen vrienden". Brussel voegde eraan toe: "Dat kinderspel duurt reeds maar al te lang". Het parlementaire eindresultaat viel uiteindelijk nogal mee.

In zijn boek bespreekt prof. Van Velthoven ook de andere petitie van het *Willemsfonds*, steeds in verband met de evolutie van de taalwetgeving. Achteraan bevat het boek een lijst van de 171 verzoekschriften. De volledige teksten kan men op de website van het *Liberaal Archief* raadplegen.

Harry Van Velthoven, Tussen opportunisme en radicalisme, Het Willemsfonds en de Vlaamse kwestie in 171 petitie (1860-1913), uitgegeven door Academia Press en het Liberaal Archief, 154 pagina's, 15 euro.

- Klik [hier](#) om het boek te bestellen.
- Lees [hier](#) de petitie van het *Willemsfonds*.

[top](#)

Liedts online

Geboren in Oudenaarde studeerde Charles Liedts (1802-1878) rechten aan de Gentse universiteit en werd advocaat. In 1830 vertegenwoordigde hij het arrondissement Oudenaarde in het Nationaal Congres dat een grondwet moest schrijven en een koning moest zoeken voor de nieuwe staat België. Het volgende jaar werd hij voorzitter van de Antwerpse rechtbank van eerste aanleg. Van 1831 tot 1848 was hij liberaal volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Oudenaarde, de laatste zes jaar tevens voorzitter van de Kamer. In het liberale kabinet Lebeau-Rogier was hij minister van Binnenlandse Zaken (1840-1841). Vervolgens werd Liedts gouverneur van Henegouwen (1841-1845) en van Brabant (1845-1852 en opnieuw 1855-1861). Tussen zijn twee Brabantse mandaten in was hij minister van Financiën.

Liedts zette zich steeds in voor de commerciële en industriële belangen van ons land. Nadat hij met diverse diplomatieke missies in Nederland en Frankrijk belast was, werd hij gouverneur van de *Société Générale* (1861), die hij tot een jaar voor zijn dood zou leiden. Leopold II verleende hem in 1870 de titel van baron. In Oudenaarde leeft zijn naam voort in het Liedtspark en het Liedtskasteel.

Het *Liberaal Archief* bewaart een belangrijk archief van deze figuur. De inventaris was al eerder online beschikbaar. Nu kan de bezoeker via de inventaris ook de stukken zelf online lezen.

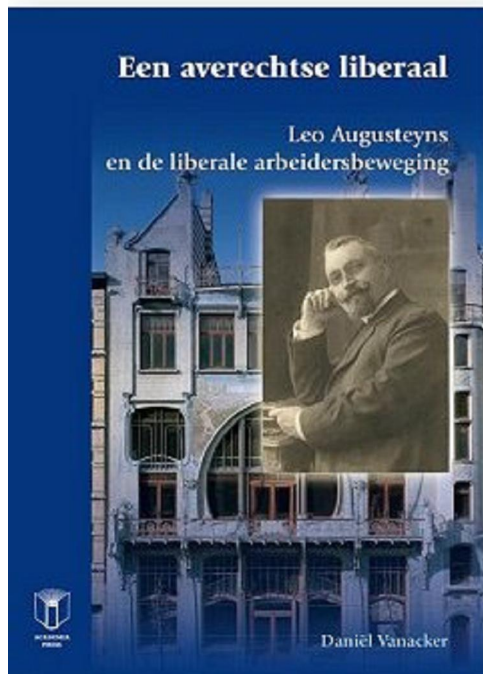
(Klik om te vergroten)

Klik [hier](#) voor de inventaris van het archief van Charles Liedts.

[top](#)

De twee levens van Leo Augusteyns

Leo Augusteyns, liberaal volksvertegenwoordiger van Antwerpen, zat na de Eerste Wereldoorlog twintig maanden in de gevangenis. Tijdens de oorlog was hij met één been in het activisme gestapt en dat werd hem erg kwalijk genomen. Over deze merkwaardige maar relatief onbekende figuur schreef Daniël Vanacker, wetenschappelijk medewerker van het Liberaal Archief, een lijvige biografie.

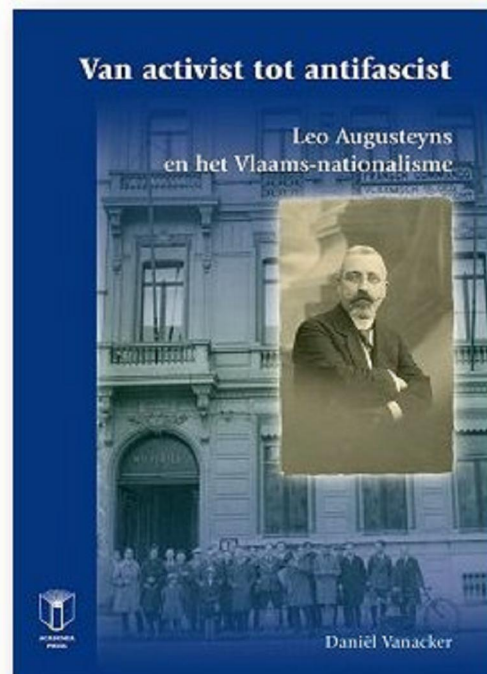

Leo Augusteyns werd in januari 1920 veroordeeld tot drie jaar cel. Meteen kwam een eind aan zijn "eerste" leven: ambtenaar bij het *Bureel van Weldadigheid* (een voorloper van het OCMW) en volksvertegenwoordiger van de *Liberale Volkspartij*, de politieke vleugel van de liberale arbeidersbeweging in Antwerpen. Toen hij vrijkwam, moest hij een nieuw leven beginnen. Hij werd boekhouder en actief bij het *Vlaamse Front*.

Leo Augusteyns was in de liberale arbeidersbeweging terechtgekomen omdat zijn vader, de drukkersgast Pieter-Jozef, stichter en eerste voorzitter was van het

liberale ziekenfonds *Help U Zelve*. Na een moeizame start was deze vereniging uitgegroeid tot de sterkste mutualiteit van Antwerpen. Met de opbrengst van een coöperatieve bakkerij kon de beweging in de Volkstraat een indrukwekkend *Liberaal Volkshuis* optrekken. Interne ruzies leidden tot de afscheuring van een belangrijke groep, maar dit deerde de opgang van de beweging niet.

Als overtuigde Vlaamsgezinde werd Augusteyns na de oorlog actief bij het *Vlaamse Front*. In de Antwerpse afdeling verdedigde hij hardnekkig het godsvredestandpunt: hij vond dat het Vlaams-nationalisme alleen voor de Vlaamse zelfstandigheid moest opkomen en zich niet over ideologische kwesties mocht uitspreken. Zijn eigen voorkeur was uitgesproken vrijzinnig en progressief. Toen de Antwerpse afdeling besliste met het rechts-autoritaire VNV samen te werken, stapte hij gewoon naar buiten om nooit meer terug te keren.

Daniël Vanacker, Een averechtse liberaal. Leo Augusteyns en de liberale arbeidersbeweging - Van activist tot antifascist. Leo Augusteyns en het Vlaams-nationalisme, uitgegeven door Academia Press en het Liberaal Archief, twee delen, 750 pagina's, 45 euro.

- Klik [hier](#) om het boek te bestellen.
- Deze biografie werd in het AMVC-Letterenhuis te Antwerpen voorgesteld door prof. dr. Els Witte. Lees [hier](#) haar toespraak.
- Klik [hier](#) voor het gevangenisdagboek van Leo Augusteyns.

[top](#)

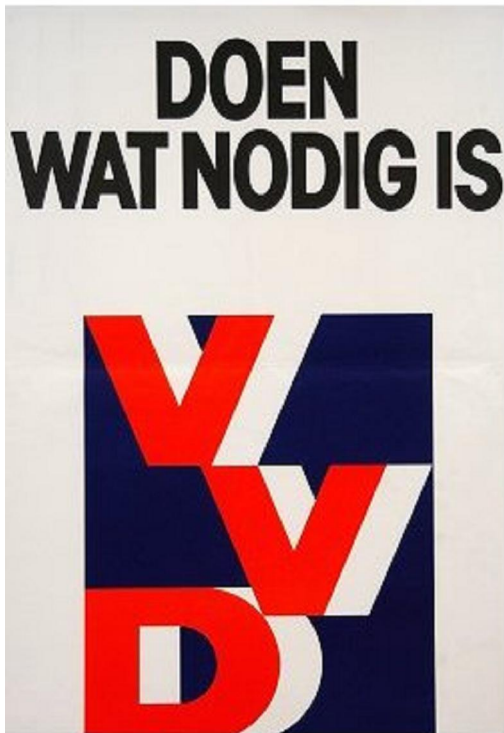
Bij onze noorderburen: 60 jaar VVD

Dit jaar vieren de Nederlandse liberalen het zestigjarig bestaan van hun partij, de VVD alias de *Volkspartij voor Vrijheid en Democratie*. Uiteraard is het liberalisme in Nederland veel ouder, maar ook bij onze noorderburen beleefde de partij in de loop van de geschiedenis diverse naamwijzigingen, afsplitsingen en herenigingen.

Pas in 1885 zag in Nederland de eerste nationale liberale partij het licht, de *Liberale Unie*, al was er van eenheid nog niet veel sprake omdat de meningen sterk verdeeld waren, vooral over de uitbreiding van het kiesrecht. In 1894 viel de partij uiteen in diverse fracties en in 1901 volgde nog een afsplitsing van een omvangrijke groep. Na de Eerste Wereldoorlog kwam het tot een hereniging onder de naam "*De Vrijheidsbond*". Later sprak men van de *Liberale Staatspartij*. Na de Tweede Wereldoorlog volgde opnieuw een herschikking, eerst met de oprichting van de *Partij van de Vrijheid*, vervolgens met de stichting van de VVD in 1948. In het midden van de jaren zestig werd de partij geconfronteerd met de oprichting van een

In 1966 moderniseerde de VVD haar partijlogo. De letters ("chocoladeletters" zei men al snel) werden onder elkaar geplaatst, met een afwijking naar rechts. Men koos meteen voor de drie Nederlandse kleuren. (Affiche Liberaal Archief)

Voor de Europese verkiezingen van 1984 haalde de VVD haar oude standaardposter uit de kast. "Doen wat nodig is" was de slagzin van deze campagne. (Affiche Liberaal Archief)

ijie
jaren
de
PVV

van Geert Wilders en de beweging *Trots op Nederland* van Rita Verdonck opnieuw voor verdeeldheid in de blauwe rangen zorgden.

De twee eerste decennia van zijn bestaan was de VVD een deftige, burgerlijke partij, die zijn aanhang vooral vond bij de beter gesitueerden. In de jaren 1970 bracht een nieuwe, jonge partijleider, Hans Wiegel, daar verandering in. Hij slaagde erin nieuwe groepen aan te spreken, zoals de middenstanders, de beter verdienende arbeiders, de ambtenaren, jongere kiezers. Ook de ontkerkelijking van Nederland versterkte de positie van de VVD.

Van die zestig jaar maakte de VVD bijna veertig jaar deel uit van de Nederlandse regering, al mocht ze nooit de minister-president leveren. In de jaren 1994-2002 vormde ze met de *PvdA* en *D66* een "paars" kabinet, dat onder meer zorgde voor de regeling van euthanasie en het homohuwelijk.

kabinet, dat onder meer zorgde voor de regeling van euthanasie en het homohuwelijk. Momenteel zit de partij opnieuw in de oppositie.

De VVD viert haar zestigjarig bestaan met de uitgave van enkele historische werken (uitgeverij Boom). *Zestig jaar VVD* is een bundel van artikels die de geschiedenis van de partij vanuit verschillende hoeken benaderen: haar positie in het partijlandschap, het leiderschap, haar succes bij de kiezers, de partijorganisatie en -cultuur, haar ideologische ontwikkeling. Het boek *De VVD visueel* schetst de geschiedenis van de partij aan de hand van haar verkiezingsaffiches. *Vrijheidsstreven in verdrukking* is een studie over de moeilijke tijden van de liberale partij in Nederland tussen 1901 en 1940. *Liberale leiders in Europa* brengt portretten van veertien opmerkelijke figuren uit de negentiende en vroege twintigste eeuw, onder wie drie Belgen (Rogier, Frère-Orban en Hymans).

[top](#)

Liberale portretten uit 1872

"A Madame Pecher - VII juillet MDCCCLXXII" staat er in grote letters op de donkerbruine lederen band, afgesloten met een metalen hechting. Wie dit boek opent, komt terecht in een fotoalbum met de portretten van 26 liberale kopstukken uit het hele land. Het is een merkwaardig souvenir van de verkiezingsoverwinning van de Antwerpse liberalen op 1 juli 1872.

Pierre Van Humbeeck

en die, het ganse land door, zulke diepe indruk verlaten. Niet ten onrechte voorwaar!", schreef het *Volksbelang* in een commentaarstuk over de verkiezingen van 1 juli 1872. Negen jaar eerder hadden de liberalen de verloorverre verdeeldheid, het stadhuis verloren aan de conservatieven. In de volgende jaren hadden de diverse fracties van de liberalen en van 1872 namen ze deel onder de naam Antwerpse liberalen.

In de Antwerpse liberalen hun overwinning met een betoging en meeting waarop ze de liberalen uit het hele land uitgenodigd hadden. De Gentenaars waren met 1.500 man en twee muziekkorpsen vertegenwoordigd. Eén van de helden van de dag was Edouard Pecher, ondervoorzitter van de *Association Libérale*. Naar aanleiding van dit feest ontving zijn echtgenote een album met foto's van een reeks liberale prominenten. De fotografie bestond toen uit slechts enkele decennia, maar het laten maken van een portret was nog behoorlijk duur en bleef derhalve voorbehouden aan de rijkere burgerij.

ondervoorzitter van de *Association Libérale*. Naar aanleiding van dit feest ontving zijn echtgenote een album met foto's van een reeks liberale prominenten. De fotografie bestond toen al enkele decennia, maar het laten maken van een portret was nog behoorlijk duur en bleef derhalve voorbehouden aan de rijkere burgerij. In die kringen werd het zelfs gebruikelijk om een portret, met een vast formaat (ongeveer 6 bij 10 cm), als een soort visitekaartje te laten drukken.

In het album van mevrouw Pecher vinden we enkele belangrijke Gentenaars, zoals burgemeester Charles de Kerchove de Denterghem en zijn zoon Oswald of Julius Vuylsteke (toen voorzitter van de *Vlaamse Liberale Vereniging*). Andere geportretteerde prominenten, die al een belangrijke rol in de Belgische politiek gespeeld hadden of nog zouden spelen, zijn Jules Anspach, Emile De Mot, Eugène Goblet d'Alviella, Walthère Frère-Orban, Pierre Van Humbeeck, Auguste Orts. De foto's zijn doorgaans gemaakt door gerenommeerde studio's. Het geheel vormt een unieke collectie van portretten van liberale voormannen uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Een buitenbeentje is de Franse beeldhouwer Eugène Guillaume, toen directeur van de *Ecole des Beaux-Arts de Paris*.

Klik [hier](#) voor een volledige lijst met afbeelding.

[top](#)

Een medaille voor de burgemeester

Op 24 juli 1898 was het feest in Gent. Die dag werd aan de ingang van het Citadelpark een gedenkzuil onthuld ter ere van graaf Charles de Kerchove de Denterghem, burgemeester van Gent van 1857 tot aan zijn overlijden in 1882. De man, die Gent bijna een kwarteeuw bestuurde, had even op zijn standbeeld moeten wachten, maar volgens de bevriende pers bewees het initiatief dat de man "bij onze bevolking de beste herinnering heeft nagelaten".

[↑top](#)

- 1 - 21
 12612112-
 1161450-12

de notulen immers nog pagina's in stenografische tekens. En tot nu toe konden we helaas niemand vinden die deze tekens kan ontcijferen. Daarom willen we een beroep doen op u, onze lezers. Heeft stenografie voor u geen geheimen? Bent u een puzzelcrack? Slaagt u erin om bijgevoegd fragment probleemloos te lezen? Of kent u in uw ruime kennissenkring iemand die dat kan? Laat het ons weten en eeuwige roem en glorie zullen uw deel zijn.

Klik [hier](#) voor het fragment.

 [top](#)

De Blauwe Doos

De verzuchtingen van de Antwerpse flikken anno 1913

"Liever een goeie knuppel"

De Liberale Volkspartij - de politieke vleugel van de liberale arbeidersbeweging in Antwerpen - had vóór de Eerste Wereldoorlog veel aanhang bij het stadspersoneel. Om de verzuchtingen van zijn achterban beter te leren kennen hield het partijbestuur eind 1913/begin 1914 hoorzittingen met de kopstukken van de belangrijkste ambtenarenbonden. Op dinsdagavond 16 december 1913 waren de voorzitter en secretaris van de *Politieverbroedering* te gast.

De vergadering werd geleid door de voorzitter van de partij, volksvertegenwoordiger Leo Augusteyns, en onder meer bijgewoond door de gemeenteraadsleden Louis Stroum en Albert Aalders. Partijsecretaris Herinckx noteerde:

"M. Verberckt legt aan de vergadering de grieven bloot van het politiekorps waarvan de bijzonderste en hoogdringende volgen.

- Hij bedankt de gemeenteraadsleden voor de opslag van 75 frank die zij voor de politieagenten bekomen hebben. Volgens hen zou het loonrooster moeten vastgesteld worden als volgt: eerste jaar 1.500 frank, tweede 1.600 frank, derde jaar 1.700 frank, vierde 1.800 en na het vijfde jaar 1.900 als de agenten goede dienst hebben gedaan - hij vraagt of zulks niet is verklaard geworden door de burgemeester - en voor oude inspecteurs 2.900 frank. M. Stroum antwoordt hierop dat deze som zou toegekend worden aan diegene die 30 jaren dienst hebben.
- De heer Verberckt [zegt] dat er slechts 48 manschappen kunnen inspecteur worden en dat het een misstap is van de kandidaat-officieren te hebben benoemd, waarvan er 75 zijn, en die het zullen blijven tot het einde van hun leven. De officieren zouden moeten gekozen worden uit de beste hoofdagenten. De kandidaat-officieren zouden moeten op de burelen geplaatst worden waar zij verstandig werk zouden kunnen verrichten.
- Het tarief voor de bijzondere diensten dagtekent van 1861. Het beloopt 2 frank voor de agenten en 3 frank voor de officieren. Zij vragen 3 frank voor de agenten en 4 frank voor de officieren. Voor de bals vragen zij 5 frank in plaats van 3

(zoals in de Brederodestraat en andere), vragen zij dat de straten zouden aangeduid worden waar zij dienst moeten doen in 't midden der straat.

- Kleding. Zij vragen van zich te mogen kleden volgens het seizoen en het weer. Zij zeggen dat ze nu een goede zomerhelm hebben bekomen - hij kost wel wat duur (14 frank) - en vragen om hetzelfde model te bekomen voor de winter, met blauwlaken overtrokken.
- Lantaarntjes. Sedert vijf jaar is er een proef gedaan, maar tevergeefs wordt er nog altijd gewacht om deze in 't gebruik te geven.
- Revolvers. De huidige revolvers zijn slecht en gevaarlijk. Zij moeten afgeschaft worden en betere wapens geleverd.
- 's Nachts dubbele wacht. In vele wijken gaan de agenten 's nachts niet met tweeën, iets dat heel gevaarlijk is. Deze maatregel zou strikt moeten toegepast worden en er de hand aan gehouden worden dat 's nachts de wacht altijd dubbel is.
- Schuren van de burelen door politieagenten. Weliswaar wordt het de agenten niet bevolen het bureel te schuren, het wordt hen zo vriendelijk gevraagd dat zij het niet durven weigeren. Het betaamt nochtans niet dat een agent die zienlijk moet gekleed zijn en dienst doet op straat, dat, wanneer hij van de wacht komt, het bureel moet kuisen waarvoor de commissaris een vergoeding van 1.000 frank per jaar ontvangt. Het ware beter deze vergoeding af te schaffen en personen aan te stellen om de politieburelen te kuisen en te onderhouden.[...]

M. Verberckt drukt er nog op dat de mandatarissen der *Liberaal Volkspartij* zouden aandringen tot het bekomen van de 1.900 frank jaarwedde voor de agenten na vijf jaren goede dienst. Er zijn agenten die zeven jaren dienst hebben en deze jaarwedde nog niet genieten. De voorzitter antwoordt hierop dat onze gekozenen het nodige zullen doen tot het bekomen van lotsverbetering en oplossingen der grieven van politieagenten in de mate van hun krachten. Hij trekt nochtans de aandacht van de afgevaardigde dat de stadsoverheid dikwijls op de grofste manier wordt aangevallen. M. Verberckt zegt dat de *Politieverbroedering* hiervoor niet kan verantwoordelijk gemaakt worden en dat [het] waarschijnlijk misnoegden zijn die geen deel maken van hun vereniging."

[top](#)